

ORDO DE SACRIS ORDINIBUS

Psalmista, id est cantor, posteaquam ab archidiacono instructus fuerit, potest absque scientia Epi, sola iussione presbyteri officium suscipere. Vide, ut quod ore cantas, corde credas, et quod corde credis, operibus probes.

Ostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, quatiter in domo Dei deheat conversari, ad suggestionem archidiaconi tradet ei episcopus claves ecclesie de altare dicens: Sic age quasi redditurus sis Deo rationem pro his rebus quæque istis clavibus recluduntur. Et tradet ei diaconus ostium ecclesie.

PRÆFATIO OSTIARII.

Deum Patrem omnipotentem suppliciter deprecamur, ut hunc famulum tuum nomine ill. benedicere dignetur, quem in officium Ostiarii eligere dignatus es, ut sit ei fidelissima cura in diebus ac noctibus ad distinctionem horarum certarum ad invocandum nomen Dni, per.

BENEDICTIO EJUSDEM.

Dne sancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc famulum tuum ill. ostiarum, ut inter janitores ecclesie pareat obsequia, et electos tuos partem tuam mereantur habere mercedis per.

ORDINATIO LECTORIS.

Lector cum ordinatur, facit de illo verbum Episcopus ad plebem, iudicans ejus fidem ac vitam, atque ingenium. Post hæc expectante plebe, tradet ei codicem, de quo lecturus est dicens ad eum: Accipe et esto verbi Dei relator, habiturus, si fideliter et utiliter impleveris officium, partem cum his, qui verbum Dei ministraverint; eligunt te fratres tui, ut sis lector in domo Dei tui, et agnoscas officium tuum, ut impleas illud; potens est enim Deus tuus, ut augeat tibi gratiam, quod ipse præstare dignetur, qui regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, amen.

Quæ hic loci in codice Turicensi ob folium excisum desiderantur, integra damus ex Einsidlensi, sæc. x circ.

ORDINATIO EXORCISTÆ.

Domine sancte Pater... *Exorcista cum ordinatur, accipiet de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi dicente sibi episcopo. Accipe et commenda memorie, et habeto potestatem imponendi manum super energuminum sive baptizatum sive caticuminum.*

PRÆFAT. EXORC.

Deum Patrem omnipotentem. *Benedic. Exorcis.*
Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus.

ORDINATIO ACOLITI.

Acolitus cum ordinatur primum ab episcopo doceatur

qualiter in officium ejus agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat cereoferarium cum cereo, ut sciat se accendenda ecclesie luminaria mancipare. accipiat et orciolum vacuum ad suggerendum vinum in choris corporis. Domine sancte Pater.

ITEM ORDO QUALITER IN ROMANA SEDIS APOSTOLICÆ PRESBYTERI DIACONI ET SUBDIACONI ELIGENDI SUNT.

Mensis pruni quarti septimi et decimi sabbatorum die in XII. lect. ad sanctum Petrum ubi missa celebratur. postquam autem ad introitum dixerint data oratione adnuntiat Pontifex in populo dicens. Auxiliante Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo. Iterum dicit auxiliante Dno et Salvatore nostro Jesu Christo. Elegimus in ordine diaconi sive presbyteri. ill. subdiaconum de titulo illo. si quis autem habet aliquid contra hos viros pro Domino et propter Dominum cum fiducia exeat, dicat. Verumtamen memor sit communioni suæ, et post modicum intervallum mox incipiunt omnes Kirie eleison cum lætania. Hac expleta ascendunt ipsi electi ad sedem pontificis, et benedicit eos a quo vocati sunt et descendunt stant in ordine suo benedic. pcepta.

CAPITULA SANCTI GREGORII PAPÆ.

Sicut qui invitatus renuit quesitus refugit sacris est altaribus removendus; sic qui ultro ambit vel importunus se ingerit, est procul dubio repellendus; nam qui nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi ut crescendo decrescat, cur non perpenditur quia benedictio illi in maledictum convertitur, quia ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. Paulus apostolus præcepit Timotheo, Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis; quid est, cito nemini manum imposueris, nisi ante ætatem maturitatis? ante tempus examinis? ante meritum laboris? ante experientiam discipline? sicut boni operis confortat fructus, qui rectum scrutatur in eligendo sacerdote iudicium, ita gravi semetipsum efficit damnum, qui in suæ dignitatis collegium sublimat indignum.

ORDINATIO SUBDIACONI.

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuum et calicem vacuum; de manu vero Archidiaconi accipiat orciolum cum aquamante ac manutergio.

PRÆFATIO SUBDIACONI.

Oremus Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, ut servum suum ill. quem ad suum diaconatus officium evocare dignatus est, infundat benedictionem et gratiam suam, ut in conspectu suo fide-

liter serviens, prædestinata sanctis præmia consequatur, per.

BENEDICTIO SUBDIACONI.

Dne sancte Pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc famulum tuum ill. quem ad subdiaconatus officium ellegere dignatus es, uti eum sacrario tuo sancto strenuum sollicitumque cœlesti militiæ instituas, et sanctis altaribus fideliter subministrent, et requiescant super eum spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis; reple eum spiritu timoris tui, ut eum ministerio divine confirmes, ut obediens factus, atque dicto parens, tuam gratiam consequatur, per.

ORDINATIO DIACONI.

Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat; quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

BENEDICTIO EJUSDEM.

Oremus dilectissimi Deum patrem omnipotentem super hunc famulum tuum ill. quem in sacro ordine dignatus es assumere, benedictionis suæ gratiam clementer effundat, eique donum consecrationis indulgeat, per quod eum ad præmia æterna perducatur.

Alia.

Exaudi Dne preces nostras, et super hunc famulum tuum ill. spiritum tuæ benedictionis emitte, ut cœlesti munere ditatus et tuæ gratiæ possit majestatem acquirere, et bene vivendi aliis exemplum præbere.

CONSECRATIO.

Adesto quæsumus omnipotens Deus, honorum dator, ordinumque distributor, et officiorum dispositor, qui in te manens innovas omnia, et cuncta disponis; per verbum et virtutem sapientiamque tuam Jesum Christum filium tuum Dnm nostrum sempiterna providentia præparas, et singulis quibusque temporibus aptanda dispensas; cujus corpus ecclesiam tuam cœlestium gratiarum varietate distinctam, suorumque connexam distinctione membrorum, per legem mirabilem totius compaginis unitam, in augmentum templi tui crescere, dilatarique largiris sacri muneris virtutem, trinis gradibus ministrorum nomini tuo militare constituens, electis ab initio Levi filiis, qui mysticis operationibus domus tuæ fidelibus excubis permanentes hæreditatem benedictionis æternæ sorte perpetua possiderent; super hunc quoque famulum tuum ill. quæsumus Dne placatus intende, quem tuis sacris servituum in officium Diaconatus suppliciter dedicamus, et nos quidem tamquam homines divini sensus et summæ rationis ignari hujus vitam, quantum possumus, æstimamus. Te autem Dne ea, quæ nobis sunt ignota, non transeunt, te occulta non fallunt; Tu cognitor es secretorum, tu scruator es cordium, tu eorum, ejus, vitam cœlesti poteris examinare judicio, quo

A semper prævalens et admissa purgare, et ea quæ sunt agenda concedere.

Emitte in eum Dne quæsumus Spiritum sanctum, quod in opus ministerii fideliter exequendi septiformis gratiæ munere roborentur, habundet in eum totius forma virtutis, auctoritas, modestia, pudor constans, innocentiae puritas, et spiritus observatio disciplinæ, in moribus eorum, ejus, præcepta tua fulgeant, ut suæ castitatis exemplo imitationem sanctæ plebis acquirant, et bonum conscientiae testimonium proferentes, firmus et stabilis perseveret, dignisque successibus de inferiori gradu per gratiam tuam capere potiora mereatur, per.

ORDINATIO PRESBYTERI.

Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, et manum super caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri, qui præsentibus manus suas juxta manus Episcopi super caput illius teneant.

BENEDICTIO PRESBYTERORUM.

Oremus dilectissimi Deum Patrem omnipotentem, ut super hunc famulum suum ill. quem ad presbyterii munus elegit, cœlestia dona multiplicet, et qui ejus dignationem suscipiunt, et ejus exequantur auxilio, per.

Sequitur oratio.

Exaudi nos Dne Deus noster, et super hunc famulum tuum benedictionem sancti Spiritus, et gratiæ sacerdotalis effunde virtutem, ut quem tuæ pietatis aspectibus offerimus consecrandum, perpetuam muneris largitatem consequaris, per.

CONSECRATIO.

Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, honorum auctor et distributor omnium dignitatum, per quem proficiunt universa; per quem cuncta firmantur, amplificatis semper in melius naturæ rationalis incrementis per ordinem congrua ratione dispositum; unde et sacerdotales gradus, atque officia levitarum Sacramentis mysticis instituta creverunt; ut cum pontifices summos regendis populis præfecisse ad eorum societatis et operis adjumentum sequentis ordinis viros et secundæ dignitatis elegeris; sic in heremo per septuaginta virorum prudentium mentem Moysi spiritum propagasti, quibus ille adiutoribus usus in populo innumeras multitudines facile gubernavit. Sic in Elcazaro et in Ithamaro paternæ beatitudinis habundantiam transfudisti, ut ad hostias salutes et frequentiores officia Sacramenta ministerium sufficeret Sacerdotum; hæc providentia Dne Apostolis filii tui doctores fidei presbyterii comites addidisti, quibus illi orbem totum secundis prædicatoribus impleverunt; quapropter infirmitati quoque nostræ Dne quæsumus hæc adjumenta largire, qui quanto magis fragiliores sumus, tanto his pluribus indigemus. Da quæsumus omnipotens Pater in hunc famulum tuum presbyterii dignitatem, innova in visceribus ejus Spiritum sanctitatis, acceptum a te Deus secundum meriti munus obtineant, censuramque morum exemplo suæ conversationis insinuent, sint probi cooperatores ordinis nostri, elu-

ceat in eum totius forma justitiæ, ut bonam rationem dispensationis sibi credituri æterna beatitudinis præmia consequatur, per.

PRESBYTERORUM CONSECRATIO MANUUM.

Consecrare et sanctificare digneris Dne manus istas per istam hunctionem et nostram benedictionem, ut quæcunque consecraverint consecrentur. *Cætera desunt, quæ, uti in cod. Einsidl. habentur, hic addimus.*

ORDINATIO EPISCOPI.

Episcopus cum ordinatur, duo episcopi teneant et ponant evangeliorum librum super cervicem ejus, et unus fundat benedictionem. Reliqui omnes Episcopi qui adsunt manibus suis caput ejus tangant.

BENEDICTIO EPISCOPORUM.

Adesto Domine. *Seguttur.* Propitiare Domine. *Consecratio.* Deus honorum omnium. *Oratio ad missam.* Deus honorum omnium. *Super oblata.* Hæc hostia. *Infra accione.* Hanc igitur oblationem. *Ad Communionem.* Hæc nos communio. *fnit.*

(*Ex cod. Vind. Th. 119. sæc. IX. olim Augiensis monast. [148].*)

BENEDICTIO EPISCOPORUM.

Adesto supplicationibus nostris omnipotens Deus, et quod humilitatis nostræ gerendum est ministerio tuæ virtutis impleatur effectu. Per Dom.

Alia. Propitiare Dne supplicationibus nostris. et inclinato super hunc famulum tuum cornu gratiæ sacerdotalis benedictionis tuæ in eo effunde virtutem. Per Dom.

CONSECRATIO.

Deus honorum omnium, Deus omnium dignitatum, quæ gloriæ tuæ sacratis famulantur ordinibus. Deus qui Moysen famulum tuum secreti familiaris afflatu inter cetera cœlestis documenta culturæ de habitu quoque indumenti sacerdotalis instituens electum Aaron mystico amictu vestiri inter sacra jussisti, ut intelligentiæ sensum de exemplis piorum caperet secutura posteritas, ne eruditio doctrinæ tuæ ulli deesset ætati. Cum et apud veteres reverentiam ipsa significationum species optineret et apud nos certiora essent experimenta rerum quam enigmata figurarum. Illius namque sacerdotii anterioris habitus nostræ mentis ornatus est. Et pontificalem gloriam non jam nobis honor commendat vestium, sed splendor animarum. Quia et illa, quæ tunc carnalibus blandiebantur optutibus, ea potius quæ in ipsis erant intelligenda posebant. Et idcirco huic famulo tuo, quem ad summi sacerdotii ministerium elegisti, hanc quæsumus Domine gratiam largiaris, ut quic-

(148) In ms. bibl. Cæs. theol. 277 habetur peculiaris ordo qualiter episcopus in Romana Ecclesia ordinatur, ibique post Introitum, *Gloria in excelsis* et orationem processionemque jam consecrandi. Incipit examinatio in ordinatione episcopi secundum Gallos, eadem quæ in Pontificali Romano habetur; *Antiqua sanctorum Patrum institutio docet*, etc.

(149) In eodem codice immediate ante missas votivas, quarum prima est die Dominica de sancta Trinitate, additur de ordinatione episcopi: *Ad pontifi-*

quid illa velamina in fulgore auri, in nitore gemmarum, in multis modis operis varietate signabant, hoc in ejus moribus actibusque clarescat. Comple in sacerdote tuo mysterii tui summam et ornamentis totius glorificationis instructum cœlestis unguenti flore sanctifica. Hoc Domine copiose in ejus caput influat, hoc in oris subjecta decurrat, hoc in totius corporis extrema descendat. Ut tui Spiritus virtus et interiora ejus repleat et exteriora circumtegat. Abundet in eo constantia fidei, puritas dilectionis, sinceritas pacis. Tribuas ei cathedram episcopalem ad regendam ecclesiam tuam et plebem universam. Sis ei auctoritas, sis ei firmitas, sis potestas, multiplices super eum benedictionem et gratiam tuam, ut ad exorandam misericordiam tuam tuo munere semper idoneus tua gratia possit esse devotus. Per Dom.

SUPER OBLATA.

Hæc hostia Domino quæsumus emundet nostra delicta, et sacrificium celebrandum subditorum tibi corpora mentesque sanctificet. Per D.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ quam tibi offerimus etiam pro famulo tuo ill. quem ad episcopatus ordinem promovere dignatus es, quæsumus Dne, ut placatus accipias, et propitius in eo tua dona custodias, ut quod divino munere consecutus est. Divinis effectibus exsequatur, diesque etc.

AD C.

Hac nos Communio Domine purget a crimine, et cœlestibus remediis faciat esse consortes. Per Dnum. (149)

AD ORDINANDUM PRESBYTERUM.

Oratio. Oremus dilectissimi Deum Patrem omnipotentem, ut super hunc famulum suum, quem ad presbyterii munus elegit, cœlestia dona multiplicet. Per Dom.

Alia. Exaudi nos quæsumus Domine Deus noster, et. etc.

CONSECRATIO.

Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, bonorum auctor, etc.

AD ORDINANDUM DIACONUM.

Oremus dilectissimi Deum Patrem omnipotentem, etc.

Alia. Exaudi Domine preces nostras, et super hunc famulum tuum, etc.

CONSECRATIO.

Adesto quæsumus omnipotens Deus honorum dator Ordinum.

cem ordinandum quæ addi debeant in consecratione, cujus initium est: Deus honorum omnium, ad locum, et idcirco huic famulo tuo quem apostolicæ sedis præsulem et primatum omnium qui in orbe terrarum sunt sacerdotum ac universalis Ecclesiæ tuæ doctorem dedisti et ad summi sacerdotii ministerium elegisti, hanc quæsumus, Domine, gratiam largiaris. Tribuas ei cathedram pontificalem ad regendam Ecclesiam tuam et plebem universam.

Orationes istæ dicendæ sunt a domno papa super Archiepiscopum ante pallium.

(Ex ms. Vindob. theol. 277, sæc. XII, vel XIII)

Domine Deus omnipotens Pater, qui non propriis suffragantibus meritis, sed sola ineffabili gratia tuæ largitate istum famulum tuum. N. populo tuo præesse jussisti; tribue ei per gratiam Spiritus sancti tui digne tibi persolvere ministerium sacerdotalis officii, et ecclesiasticis convenienter servire ministeriis, plebemque commissam ad gloriam tui nominis te in omnibus protegente gubernare concede. Per ejusdem.

Alia. Deus innocentiae restitutor et amator, dirige hunc famulum tuum N. Spiritus tui fervore, ut in fide inveniatur stabilis, et in operibus tuis efficax, illumina eum lumine sapientiae, munda eum et sanctifica, da ei consilium rectum, doctrinam sanctam, ut qui eum inter summos sacerdotes voluisti numerare, concede, ut, quod humano ore eum voluisti vocari, hoc in conspectu tuo per gratiam tuæ pietatis possit fieri, ut cum electis tuis aeternæ vitæ beatitudinem percipere mereatur. Per.

Dato pallio dicitur oratio.

Domine sancte Pater omnipotens aeternae Deus regum et Dominus dominantium, clementiam tuam humiliter exoramus, nec non et unigeniti Filii tui Dni nri Jhu Xpi, qui omnes aeterno pontificatu supereminens, solus sine macula sacerdotale ministerium implevit, simulque sancti Spiritus, cujus septiformis gratia caelesti virtute cuncta sanctificat, ut hunc famulum tuum N. divinae providentiae gratia largiente a minoribus usque ad majora per gradus ascendentem supernae pietatis tuo gremio grante suscipias, et quia nobis indignis, quos sedis apostolicae summæque ministros servitutis, non exigentibus meritis, sed dono clementiae tuæ constituisti, salutaribus indumentis ad sacri altaris officium foras vestitus in praesenti apparet, ab omnibus criminum contagiis castigatus, perpetuo Spiritus tui sanctificatione intus impleri mereatur, vivisque fontis fluentis irrigatum virtutum fructibus crescere, et coram omnibus clarescere concedas, ut ejus vita aliis possit exempla præbere. Sit ei honor pallii ornamentum animæ, et unde advenit fastigium visibile, inde florescat amor invisibilis, tua divina potentia eum corroboret, tui Filii virtus viscera ejus fecundet, tui Spiritus gratia interiora ejus impleat: per te firmitatem fidei catholicae non solum sibi met servandi, sed etiam alios docendi causa conservet: per te cathedrae episcopalis ecclesiae scutum non so-

(150) Nuper Benedictus XIV, qui de synodis lib. II, c. 6, ostendit pontificem R. etiam episcopis potestatem dedisse λόγιον, πολυστάυριον, seu φαινδλιον, ut Græcis pallium dicitur, gestandi, benedictionem etiam solemnem pallii ordinavit. Licet enim, ut singulari bulla eam in rem edita loquitur, non dubitaverit, quia pallii traditioni seu transmissioni solemnem semper præmissa fuerit benedictio, quia tamen hujusmodi benedictionis ritus nonnullas mutationes in evolutione temporum subisse dignoscitur, officii nostri, pergit, esse judicavimus illius formam ferpe-

lum a spiritualibus, sed etiam a corporalibus hujus sæculi adversitatibus habere mereatur: per te apostolicæ dignitatis in caelis et in terris, solvendi et ligandi non solum corpora, sed et animas divina Deitatis gratia dominicum suscipiat, ut ita dignis successibus devote degens ad destinata sanctis præmia perveniens, aeternam accipiat beatitudinem. Per (150).

GREGORIUS VICTORI EPISCOPO.

(Ex ms. Vindob. theol. 277, sæc. XII vel XIII.)

Quisquis metropolitano, quod minime credimus, sine pallio aliquem ordinare præsumperit, et ordinatur, et qui ordinatur, et cooperatores irrecoverabiliter ab omni ordine deponantur. Oremus dilectissimi fratres, ut Deus et Dns nr Jhs Xps nos et electum nostrum gratia Spiritus sancti illustrare dignetur. Per. in unitate ejusdem. *Deinde dicatur iste versiculus.* Et exaltent eum in ecclesia plebis. Et in cathedra seniorum laudent eum. *Post mittatur in cathedram, et dicatur hæc oratio.* Omnipotens Pater sancte Deus aeternae, tu hominem dignatus es in caelestibus sedibus ordinare, ut ait Psalmista. Domine in aeternum permanet Verbum tuum in caelo, angelos et archangelos suo tibi ordine mancipari voluisti, in Veteris Testamenti privilegio Moysen et Aaron et Samuelem inter eos in sacerdotibus suis, qui invocant nomen ejus prædestinati, patriarchas et prophetas perungi ordinasti, in novo per Filium tuum Jesum Christum apostolos sanctos nobis omnibus tuis servis ad solatium elegisti, primum Petrum apostolum in cathedram honoris enumerasti, et in numerum sanctorum omnium apostolorum evocasti, ut Spiritus sanctus ait per Prophetam: In cathedra seniorum laudet eum. In illis temporibus divino nutu de aliis similibus his similia contigerunt. Et tu Domine pro tua immensa misericordia in nostris temporibus da similem gratiam fratri nostro N. ad instar sanctorum apostolorum tuorum sedentium in cathedra honoris et dignitatis, ut in conspectu majestatis tuæ dignus honore appareat, et in ipso honore omnibus sibi subjectis, omnigenarum exempla virtutum dictis et factis omni humilitate præbendo mereatur, ut post hanc vitam inter angelicos choros aeternarum sedium solio sublimetur. Per eundem.

Pontificale ms. biblioth. San-Blas. sæc. XIV. *Ad faciendum ordines sacros statutis temporibus ritum similiter a psalmista orditur secus ac Pontificale Romanum, a quo etiam passim differt. Ita vero incipit:*

Ad celebrandum sacros ordines episcopus indutus plenis pontificalibus ut supra notatum est, cum debito tuis futuris temporibus observandam constituere, ac praesentium literarum auctoritate firmare. Constitutionem hanc dedit integram Jos. Catalanus t. I Cæremonialis S. R. E., p. 341; legi etiam merentur, quæ item in Cæremoniali episc. t. I, c. 46, §, commentatur de forma pallii decurtari cepta Sixti IV ætate. Vid. idem ad Pontificale R., lib. I, tit. 14; Durangius, de inferioris ævi numismatibus § 6, 7, 9; Jo. Maragonius in proleg. ad chronologiam R. P. basilicæ Ostiensis c. 10, Barthelius de Pallio.

ordinis ministrorum missam dicturus ad altare procedat et dicta prima collecta, vocentur ordinandi, et sedens super sedem suam legat vel per alium legi faciat prohibitionem istam.

Auctoritate Dni nri Jesu Christi et Ecclesie omnibus vobis sub excommunicationis pena firmiter precipimus et mandamus, ut nulli servi dominorum nisi manumissi sint, nulli clerici alterius dyocesis absque licencia seu litteris dimissorialibus sui episcopi, nulli excommunicati, nulli illegitime nati, nisi cum eis sufficienter fuerit dispensatum, nulli furtive aut in membris suis enormiter viciati, nisi ex certa scientia examinatorum probati sint, et admissi, nulli ordines minores cum aliquo ordine sacro, aut etiam sacrum cum sacro simul recipiendo, nulli etatem sufficientem non habentes, nulli per saltum et nulli, qui prophanaverunt contra mandata apostolica, nisi cum eis sufficienter fuerit dispensatum, aut quibus alias canonicum obstat impedimentum, hic expressum vel non expressum, presumant accedere, nec ad hoc sacros ordines accedant. Si secus attemptatum fuerit a quoquam irritum cernimus et inane, et penam supradictam excommunicationis se noverit incurrisse.

Lecta prohibitionem ista, archidiaconus vel alter, cui episcopus injunxerit ad faciendum, per modum lectionis dicat. Postulat sancta mater Ecclesia reverende pater hos viros ordinibus aptos a vestra paternitate consecrari. *Episcopus dicat:* Vide, ut natura, scientia et moribus tales per te introducantur, immo per nos tales in domo Dni ordinentur persone per quas dyabolus procul pellatur, et clerus Deo multiplicetur. *Item clericus:* Quantum ad humanum spectat examen, natura, scientia et moribus digni habentur, et probi cooperatores in his Deo volente effici possunt. *Episc.* : Auxiliante Dno Deo et Salvatore nostro Jesu Christo eligimus hos viros consecrandos : si quis autem habet aliquid contra illos, pro Deo et propter Deum cum fiducia exeat et dicat. Verumtamen memor sit condicionis sue. *Post hec episcopus procumbat super sedem suam flexis genibus, et cante- tur a duobus clericis letania prout supra notatum est, in qua loco suo surgat, et conversus ad ordinandos dicat.* Ut istos ordinandos benedicere sanctificare et consecrare digneris. Te rogamus audi nos. *Ter episc.* istud repetat. *Et postea ab illis clericis compleatur letania.* Ut pontificem nrm in sancta religione conservare digneris. Te rogamus audi nos.

Item episcopus reponat se super sedem suam usque ad finem letanie. Qua finita sedeat super sedem suam, et ordinandis tradat antiphonarium dicens: Videte, ut quod ore cantatis, corde credatis, et quod corde creditis, operibus comprobetis. *Quo dicto, surgat et dicat super eos orationem. Stando sine mitra.*

Dnus vobiscum.

Oremus dilectissimi fratres Dnm nrm Jesum Christum pro his famulis suis, qui ad deponendas comas capitum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum sanctum, qui habitum religionis in eis

perpetuum conservet, et a mundi impedimento atque a seculari desiderio corda eorum defendat, ut sicut immutantur vultibus, ita manus dextera Dei eis virtutum tribuat incrementa, et ab omni cecitate spiritali vel humana oculos eorum aperiat, et lumen eis eterne gracie concedat. Qui vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. *Clerus.* Amen. *Episc.* Oremus. *Dyaconus.* Flectamus genua. *Levate.* *Episc.* orationem dicat : Tradat superpellicium : Adesto Domine supplicationibus nostris, et hos famulos tuos benedicere dignare, quibus in tuo nomine habitum religionis imponimus, ut te auxiliante devoti in ecclesia tua persistere et vitam percipere mereantur eternam. p. Dnm. *Episc.* sedeat et dicat : Tu es Dne, qui restitues hereditatem meam mihi, etc.

ORATIO AD SPONSAS BENEDICENDAS.

(*Ex cod. Bibl. Cæs. th. 149, sæc IX, olim Augiensis monasterii.*)

Exaudi nos omnipotens et misericors Deus, ut quod nostro ministratur officio, tua benedictione potius impleatur. Per.

Secreta. Suscipe quæsumus Domine pro sacra connubii lege munus oblatum, et cujus largitor es operis, esto dispositor. Per.

Præfatio. VD. et justum est æquum et salutare. Qui fœdera nuptiarum blando concordie jugo et insolubili pacis vinculo nexuisti, ut adoptionem filiorum sanctorum connubiorum feunditas pudica servaretur. Tua enim Domine providentia tua gratia utrumque dispensat, ut quod generatio mundi edidit ad ornatum, regeneratio ad ecclesiam perducatur augmentum. Et ideo cum angelis et archangelis. Hanc igitur oblationem famulorum tuorum quam tibi offerunt pro famula tua ill. quam perducere dignatus es ad statum mensuræ et ad diem nuptiarum pro qua majestati suæ supplices fundimus preces, ut eam propitius cum viro suo copulare digneris. Quæsumus Domine ut placatus accipias. *Antequam dicatur Pax Domini, dicit orationem.*

Propitiare Domine supplicationibus nostris, et institutis tuis quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, ut quod te auctore jungitur, te auxiliante servetur. Per D.

Benedictio. Deus qui potestate virtutis tuæ de nihilo cuncta fecisti : qui dispositis universitatis exordiis hominem ad imaginem Dei facto ideo inseparabile mulieris adjutorium condidisti, ut femineo corpori de virili dares carne principium, docens quod ex uno placuisset institui, nunquam liceret disjungi. Deus qui tam excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti, ut Christi et Ecclesie sacramentum præsignares in fœdere nuptiarum. Deus per quem mulier jungitur viro et societas principaliter ordinata ea benedictione donatur, quæ sola nec per originalis peccati pœnam, nec per diluvii est ablata sententiam. Respice propitius super hanc famulam tuam, quæ, maritali jungenda consortio, tua expetit protectione muniri. Sit in ea jugum dilectionis et

pacis. Fidelis et casta nubat in Christo, imitatusque Sanctorum permaneat feminarum. Sit amabilis ut Rachel viro, sapiens ut Rebecca, longæva et fidelis ut Sara. Nihil in ea ex actibus suis ille auctor prævaricationis usurpet. Nexa fidei mandati permaneat uni toro juncta, contactus illicitos fugiat; munit infirmitatem suam robore disciplinæ. Sit verecunda, gravis, pudore venerabilis, doctrinis cœlestibus erudita. Sit fecunda in sobole, sit probata et innocens, et ad beatorum requiem, et ad cœlesti regna perveniant, et videant filios filiorum suorum usque in tertiam et quartam progeniem, et ad optatam perveniant senectutem. Per. Pax Domini sit semper vobiscum. *Ad Com.* Quæsumus omnipotens Deus, instituta providentiæ tuæ pio amore comitare, ut quos legitima societate connectis, longæva pace custodias. Per (151).

ORATIO AD VISITANDUM INFIRMUM.

(*Ex cod. Vindob. theol. 149, sæc. ix, Sacramentar. Augiensi.*)

Deus qui famulo tuo Ezechiae, etc. *Alia.* Respice Dne famulum tuum, etc.

ORATIO SUPER POENITENTEM.

Da nobis Domine, ut sicut publicani precibus et confessione placatus es, ita et huic famulo tuo ill. placare, et precibus ejus benignus aspira, ut in confessione flebili permanens, et petitione perpetuam clementiam tuam celeriter exoret, sanctisque altaribus et Sacramentis restitutus, rursus cœlesti gloriæ mancipetur. Per.

ORATIO AD AGAPE PAUPERUM.

Da Domine famulo tuo ill. sperata suffragia obtinere, ut qui tuos pauperes vel tuas ecclesias memoratur. Sanctorum omnium simul, et beati martyris tui Laurentii mereatur consortia, cujus nunc est exempla secutus. Per dum.

ORATIO AD CAPILLATURAM.

Omnipotens sempiterne Deus respice propitius super hunc famulum tuum ill. quem ad novam tondendi gratiam vocare dignatus es, tribuens ei remissionem omnium peccatorum, atque cœlestium donorum consortium esse percepturum. Per.

ORATIO AD CLERICUM FACIENDUM.

Præsta quæsumus omnipotens Deus, et huic famulo tuo ill. qui ad deponendam comam capitis sui propter amorem Christi filii tui festinat, da Spiritum sanctum, qui habitum religionis in eo perpetuo custodiat, et a mundi impedimentis vel sæculari desiderio cor ejus defendat, ut sicut immutatur in vultu, ita manus dexteræ tuæ in eum virtutis perfectionem tribuat, ut ab omni cæcitate humana occu-

(151) Quæ hodieque in rituali Romano legitur rubrica in ritu celebrandi matrimonii sacramentum, respicit usum antiquissimum, quo veluti benedictionis nuptialis vice erat missa, quam vol. I, p. 258, adduximus eandem fere, quæ in Leonino, Gelasiano, Gregorianis sacramentariis antiquis, et recentioribus seu hodiernis missalibus legitur, tantum quod in nostro sacramentario ea desideretur, rubrica, quæ locum et modum benedictionis proprie spectat :

A los ejus aperiat, et lumen æternitatis gratiæ concedat. Per.

ORATIO AD BARBAS TONDENDAS (152).

Deus cujus spiritu creatura omnis incrementi adulta congaudet, exaudi preces nostras super hunc famulum tuum ill. juvenilis ætatis decore lætantem, et primis auspiciis ad tondendum; exaudi Domine, ut in omnibus protectionis tuæ munitus auxilio cœlestem benedictionem accipiat, et præsentis vitæ præsiidiis gaudeat et æternæ. Per.

ORATIO AD DIACONAM FACIENDAM.

Exaudi Domine preces nostras et super hanc famulam tuam ill. spiritum tuæ benedictionis emitte, munere ditata, et tuæ gratiam possit majestatis acquirere, et bene vivendi aliis exemplum præbere. **B** Per dum.

ORATIO AD ANCILLAS DEI VELANDAS.

Famulas tuas Domine tuæ custodia munit pietatis, ut virginitatis sanctæ propositum, quod te inspirante susceperunt te protegente in læsum custodiant. Per.

ORATIO AD ABBATEM FACIENDUM VEL ABBATISSAM.

Concede quæsumus omnipotens Deus et famulum tuum ill. vel illam, quem ad regimen animarum elegimus gratiæ tuæ dono proseguere, ut te largiente cum ipsa tibi nostra electione placeamus. Per.

ORATIO TEMPORE BELL.

Omnipotens et misericors Deus, a bellorum nos quæsumus turbine fac quietos: quia bona nobis cuncta præstabis, si pacem dederis et mentis et corporis. Per Dum.

C *Alia.* Omnipotens Deus Romani nominis inimicos virtute quæsumus tuæ comprime majestatis, ut populus tuus, et fidei integritate lætetur, et temporum tranquillitate semper exultet. Per.

ORATIO PRO HIS QUI ITER AGUNT.

Exaudi nos Domine et iter famuli tui ill. inter vitæ hujus pericula tuo semper protegatur auxilio. Per.

ORATIO PRO PLUVIA POSTULANDA.

Terram tuam Domine quam videmus nostris iniquitatibus tabescentem cœlestibus aquis infunde, atque irriga beneficiis gratiæ sempiternæ. Per.

Alia. Da nobis Domine, quæsumus pluviam salutarem, et aridam terræ faciem fluentibus cœlestibus dignanter infunde. Per Dnm nrm.

Alia. Omnipotens sempiterne Deus, qui salvas omnes et neminem vis perire, aperi fontem benignitatis tuæ, et terram aridam aquis fluentibus cœlestibus dignanter infunde. Per Dnm.

Et dicis orationem Dominicam, et sic eam (sponsam) benedicis his verbis: Deus qui mundi crescentis exordium, etc. Sic autem habet rubrica ritualis Romani post benedictionem annuli: His expletis, si benedicendæ sint nuptiæ, parochus missam pro sponso et sponsa, ut in missali Romano celebret, servatis omnibus quæ præscribuntur.

(152) In Pontificali Rom. variat. leguntur in eo etiam tres sequentes orationes.

ORATIO QUANDO MULTUM PLUIT.

Domine Deus, qui in mysterio aquarum salutis tuæ nobis Sacramenta sanxisti, exaudi orationem populi tui, et jube terrores inundantium cessare pluviarum, flagellumque hujus elementi ad effectum tui converte mysterii, ut qui se regenerantibus aquis gaudent renatos, gaudeant his castigantibus esse correctos. Per.

Alia. Quæsumus omnipotens Deus clementiam tuam, ut inundantiam coherceas imbrium, et hilaritatem tui vultus nobis impertiri digneris. Per.

ORATIO IN AREA.

Multiplica Domine hanc aream frumenti tui dona repleta (*sic*) et sicut fidelibus tuis tricesimum atque sexagesimum vel centesimum fructum donare consuevisti, ita et famulo tuo ill. præsentis temporis uberius tua dona concede. Per Dnm.

ORATIO PRO PESTE ANIMALIUM.

Deus qui laboribus hominum etiam deminutis animalibus solatia subrogasti, supplices te rogamus, ut sine quibus non habetur (153) humana conditio, nostris facias usibus non perire. Per.

ORATIO DE MORTALITATE.

Deus qui non mortem sed poenitentiam desideras peccatorum, populum tuum quæsumus ad te converte (154) propitius, ut dum tibi devotus extiterit, iracundiæ tuæ ab eo flagella amoveas. Per. *Alia.* Populum tuum quæsumus omnipotens Deus ab ira tua ad te confugientem paterna recipe pietate, ut qui tuæ majestatis flagella formidant, de tua mereantur venia lætari. Per Dnm.

ORATIO QUANDO LEVANTUR RELIQUIÆ.
(EX EODEM CODICE.)

Aufer a nobis quæsumus Domine iniquitates no-

stras, ut ad Sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Dom.

ORATIO IN DEDICATIONE ECCLESIAE (155).

Domum tuam quæsumus Domine clementer ingredi, et in tuorum tibi corde fidelium perpetuam constitue mansionem, ut cujus ædificatione subsistit, hujus fiat habitatione præclara. Per.

ORATIO POST VELATUM ALTARE.

Descendat quæsumus Domine Deus noster Spiritus sanctus tuus super hoc altare, qui et populi tui dona sanctificet et sumentium corda dignanter emundet. Per.

AD MISSAS.

Deus qui invisibiliter omnia contines, etc. *ut in missali Rom.*

Alia. Deus qui sacrandorum tibi auctor es munus. *Alia.* Deus qui ex omni coaptatione.

Secreta. Omnipotens sempiternus Deus, altare nomini tuo dicatum, etc.

Præfatio. VD. et justum est æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere. Dne sac Pater omnipotens æterne Deus per Christum Dominum nostrum. Per quem te supplices deprecamur, ut altare hoc sanctis usibus præparatum cœlesti dedicatione sanctifices, ut sicut Melchisedech sacerdotis præcipui oblationem dignatione mirabili suscepisti, ita imposita novo huic altari munera semper accepta ferre digneris; ut populus, qui hanc in ecclesiæ domum sanctam convenit, per hæc libamina cœlesti sanctificatione salvatus, animarum quoque suarum salutem perpetuam consequantur. *Ad Com.* Quæsumus Domine, ut hoc in loco, quem nomini tuo, etc.

ORDO QUOMODO ECCLESIA DEBEAT DEDICARI

(Ex cod. Turicensi sæc. IX circ.)

Primitus enim, antequam Pontifex introeat in ecclesiam, inluminantur XII. candelæ per circuitum ecclesie, et induunt se vestimentis sacris, et cum venerint ad hostium ecclesie percutiens terram super liminare de cambuta sua dicit antiphonam; Tollite portas principes vestras, et elevamini portæ æternales. Ps. Dni est terra. Canunt ipsum psalmum totum ante hostium, et aperto hostio intrantes dicunt: Pax huic domui. Deinde incipit clerus Letaniam, et cum venerint Sacerdotes vel Levitæ ante altare, prosternunt se super stra-

menta usque dicunt Agnus Dei qui tollis peccata, et autem surrexerint ab oratione, non dicit Pontifex Dominus vobiscum, sed tantum Oremus, et Diaconus Flectamus genua, et postquam oraverint dicit: Levate, et sequitur oratio: Magnificare Dne Deus noster in sanctis tuis, et hoc in templo ædificationis appare, ut qui omnia in filiis adoptionis operaris, ipse semper in tua hæreditate lauderis, per. Deinde incipit pontifex de sinistro angulo ab oriente scribens per pavementum cum cambuta sua: a. b. c. durium (156)

(153) Pontificale Rom. alitur.

(154) Idem: Ad te revertentem propitius respice.

(155) Quæ sequuntur partim in Pontificali, partim in missali Rom. leguntur.

(156) Id est alphabetum, ut apud Mart. (t. II De antiq. Eccles. rit., l. n. c. 13, p. m. 726), ubi inte-

grum exhibetur, antiquis litteris Græcis exaratum, quarum quælibet in vertice gerit ascriptam quantitatem numericam I, II, III, et sic deinceps. conf. pontif. R. de Dedicat. Eccl. ubi in formam crucis Græcum simul ac Latinum alphabetum scribi præcipitur.